

Roman, Michal

Slovo o Sergejovi Makarovi

Opera Slavica. 2013, vol. 23, iss. 3, pp. 33-35

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/128979>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

* ZPRÁVY — KRONIKA *

Slovo o Sergejovi Makarovi

75 výročie narodenia doc. PhDr. Sergeja Makaru, PhD. bolo príležitosťou, aby sa znalci jeho rozsiahlej tvorby zamysleli nad ňou a vydali o nej svoje úvahy a aj určité svedectvo. Okrem toho, že autor sám vydal pri tejto príležitosti zbierku publicistických článkov a recenzií pod názvom *Poslanie slova*, bádatelia jeho tvorby vydali tri podnetné publikácie: J. Jurčo *Sondy do poézie Sergeja Makaru* (Banská Bystrica, 2012, 80 s.), M. Roman *Básnik Sergej Makara* (Banská Bystrica 2012, 168 s.), kolektívny zborník *Duša rokmi nestarne...* (Banská Bystrica, 2012, 186 s.) a výber z poézie pod prostým názvom *Verše v slovenskom preklade V. Juričkovej* (Prešov 2012).

Kto je Sergej Makara, že mu bola venovaná taká pozornosť? Narodil sa 6. mája 1937 v Michalovciach, ale detstvo prežil v podhorskej čarokrásnej dedinke pod Beskydami Volica. Po absolvovaní FiF VŠP v Prešove (1958) pracoval ako stredoškolský profesor, neskôr ako asistent Pedagogického inštitútu v Martine a Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici. Počas tzv. politickej konsolidácie bol prepustený zo školských služieb, mal zakázané dokončiť vedeckú aspirantúru, publikovať a verejne sa angažovať. Živil rodinu ako manuálny robotník v Štátnych lesoch a Pozemných stavbách. Po roku 1989 sa vrátil do školských služieb, habilitoval sa na docenta ruskej literatúry a obhájil doktorskú dizertáciu čím získal titul PhD. Stal sa spoluzakladateľom Filologickej fakulty UMB v Banskej Bystrici, jej prodekanom a vedúcim katedry slovanských jazykov, bol organizátorom 7 medzinárodných vedeckých konferencií o slovanskom romantizme, 2 medzinárodných vedeckých konferencií o slovensko-ukrajinských a slovensko-bieloruských literárnych kontaktoch a autorom 6 monografických prác, 18 básnických zbierok a prekladov. Zapojoil do výskumu slovanského romantizmu nielen slovenských, ale aj českých, ruských, ukrajinských a srbských bádateľov.

Do sveta umeleckej literatúry vstupoval ako študent FiF VŠP, keď vydal svoju prvú básnickú zbierku *Ožiarená mladost'* (1958), potom ešte vydal ďalších 17 básnických zbierok v rodnom ukrajinskom jazyku, 10 knižných prekladov z ruského jazyka do slovenčiny a zo slovenského jazyka do ukrajinčiny. Prekladal prevažne poéziu, vrátane českej. Preložil zo slovenčiny do ukrajinčiny básne viac ako 35 slovenských básnikov. Dokonca vydal antológiu slovenskej poézie pod názvom *Poézia, modlitba srdca* (2009). Jeho básne vyšli v prekladoch v 15 jazykoch sveta vrátane anglického jazyka. Pochopiteľne, že vyšli aj v češtine.

Popri umeleckej literatúre sa venoval aj vedeckej činnosti a síce najprv tvorbe ruského spisovateľa-novátora V. F. Odojevského a nakoniec problémom ruského romantizmu. To ho priviedlo k sformulovaniu teórie o triade (trinarite) pri výskume slovenského romantizmu (spolu s prof. A. Červeňákom). Z tejto oblasti uverejnil okrem značného počtu štúdií vo vedeckých zborníkoch doma a v zahraničí aj monografické práce *Borba romantičeských i realističeských tendencij v pervoj polovine 19 stoletija* (1993), *Garmonija v disgarmoniji* (1999), *Trijedinstvo slova: Triada: romantika – realita – vizia* (2000), *Ot fantastičnosti k romantičnosti i realističnosti* (2000) a *Výhonky triadickosti (Vschody romantičeskogo)*, 2002).

Slovenský romantizmus sa stal na katedre slovenských jazykov FiF UMB predmetom výskumu slovenských, ruských, českých, srbských a ukrajinských autorov. Tí sa už pri jeho sedemdesiatke v zborníku *Konštanty romantizmu a Sergej Makara* (2006) zamýšľali nad jeho všestrannou tvorbou. Hlavnú pozornosť však vtedy venovali predovšetkým jeho vedecko-výskumnej a publikačnej činnosti z oblasti romantizmu, hoci neobišli ani básnikú a prekladateľskú tvorbu.

Autori vyššie uvedených troch publikácií na faktoch poukazujú na nevšedný talent a pracovitosť Sergeja Makaru, ktorý sa vypracoval na popredného slovenského rusistu, slavistu, na originálneho, talentovaného ukrajinského básnika a prekladateľa do ukrajinčiny. V zborníku *Básnik Sergej Makara* sa autor zaoberá hlavne básnickou tvorbou od jej začiatkov do dnešných dní, poukazuje na jej hľadačstvo, novátorstvo, na jej miesto v rámci vŕeukrajinského a československého literárneho kontextu. Dokazuje, že básne tohto tvorcu odkrývajú múdru ľudskú a umeleckú výpoveď o sebe a svete okolo seba. Obraz tohto tvorcu autor dokresľuje rozborom jeho prekladateľskej, vedecko-výskumnej, publikačnej a pedagogickej činnosti. Zborník sa skladá zo štúdií napísaných po ukrajinsky a slovensky a doplnených slovenským, resp. ukrajinským rezumé.

Osobitnú pozornosť si však zasluhuje práca Jána Jurča *Sondy do poézie Sergeja Makaru*, v ktorej sa pokúsil analyzovať a hodnotiť básnické umelecké majstrovstvo tohto nevšedného majstra pera. V 25 kapitolkách – sondách sa zaoberá genézou jeho básnickej tvorby (podľa neho čerpal podnety z rodičovského prostredia, z domácej literatúry (I. Macynský, A. Karabeleš), ukrajinskej (T. Ševčenko, V. Sosjura, A. Malyško), slovenskej (P. Horov, J. Kostra, J. Smrek M. Rúfus), českej (V. Nezval, J. Seifert, J. Skácel) a iných literatúr, ale zostal originálny, vypracoval si vlastný básnický výraz, nikoho nenasledoval; poukazuje, čo viedlo básnika k napísaniu desiatky básní o mame, manželke, žene, sestre, najmä čo ho inšpirovalo k napísaniu mnohých básní o rodných Karpatoch. Autora krátkych sond nezaujímala iba tematika básní, ale veľmi pozorne analyzuje, akými umeleckými prostriedkami sa básnik vyjadroval, ako ontologickú výbavu človeka intuitívne uplatnil v celej svojej básnickej tvorbe (s. 10). Pozastavuje sa J. Jurčo pri tom, že S. Makara vníma lásku ako cit skondenzovaný storočiami do pohybu času. „A čas – to je nepokoj, to sú porovy, zdvihy a klesnutia... Vrstvy lásky sa v živých organizmoch ukladali vo vrstvách, večne živých a drásavých, ale aj blažených“ (s. 29). V jednej kapitolke sa zaoberá časom, vyjadreným v poézii S. Makaru. Demonštruje to na básni pomenovanej prosto Čas. Tu sa J. Jurčo prejavil ako dobrý znalec versifikácie.

J. Jurčo patrí k tým bádateľom Makarovej poézie, ktorí sa zaoberajú jeho výrazovými prostriedkami, najmä metaforou. Podľa neho metafora vyvíera u Makaru priamo z jeho srdca a zasahuje nielen jeho tvorivý subjekt: zasahuje všetkých čitateľov, lebo „je výronom vo chvíli silného citového pohnutia, takého pohnutia, z ktorého básnik vyvolal metaforu –

slzu v pohnutej a požeňnanej chvíli. Zapája do nej všetky zložky osobnosti: otvorenosť aj zdržanlivosť, lebo nie vždy a ochotne, najmä na verejnosti, prejavujeme svoje city“ (s. 59). Nečudo, že J. Jurčo prišiel k záveru, že básnik S. Makara vniesol do svojich básní „citovú drieň, prelievajúcu sa zo slova do slova, z verša do verša, zo slohy do slohy a z nich do celej básne“ (76), že jeho poézia „má všetky atribúty, ktorými má disponovať čitateľná a čitateľa obohacujúca báseň. Z každej cítiť básnikovu úprimnú lásku nielen k sebe, k svojim básnickým výtvorom, k svojej práci, k osobným záľubám a potrebám“ (77). Podľa neho Makarova poézia „v súčasnosti vyplňa tie priestory v našom živote, ktorých absenciu bolestivo pociťujeme: čisté vzťahy, skromnosť, úprimnosť konania, ale predovšetkým žičlivosť a prajnosť“ (78).

Kniha J. Jurča na nás pôsobí inšpirujúco, vyvoláva celý rád otázok, inokedy aj polemických, ako možno pristupovať k poézii vôbec i konkrétne k Makarovej poézii. Je určitým návrhom pri rozbere tvorby aj ostatných básnikov.

Michal Roman

Čtvrtý kongres českých slavistů

Ve dnech 13.–14. listopadu 2013 se v Univerzitním centru MU v Telči konal IV. kongres českých slavistů. Město výrazné renesanční architektury se tak po Plzni, Hradci Králové a Olomouci stalo dalším místem setkávání českých a dílem i zahraničních slavistů, které tradičně organizovala Česká asociace slavistů. Ta tímto kongresem vzpomněla svého založení počátkem roku 2005 ve staroslavné Hlávkově koleji v Praze, jež reflektovalo institucionální i metodologickou krizi české slavistiky z roku 2003 a řízený převrat v Českém komitétu slavistů (to se ještě nevědělo, že se tento způsob stane v našem veřejném životě za čas běžným), jenž se udál v roce lublaňského Mezinárodního kongresu slavistů a byl vlastně spouštěcím mechanismem založení ČAS jako nezávislé stavovské organizace po vzoru jiných, standardních organizací, jež fungují ve standardních evropských a světových demokratických systémech. Stalo se tak v návaznosti na snahy z počátku roku 1990, kdy za vedení Slavomíra Wollmana tehdejší Český komitét slavistů deklaroval perspektivu založení takové organizace, ale k tomu již vinou různých tlaků a zájmů nedošlo. Totéž se stalo i v mezinárodním měřítku, kde Mezinárodní komitét slavistů ustrnul na starých modelech vzniklých v letech studené války, tj. státní reprezentace slavistiky v podobě tzv. státních slavistických delegací, což v jiných vědních oborech nemá pravděpodobně analogii.

Účastníky kongresu přivítal a o těchto peripetiích na samém počátku jednání hovořil autor této zprávy v roli předsedy České asociace slavistů. Přitom konstatoval neuspokojivý stav české i mezinárodní slavistiky, jak se jeví v teorii i praxi, především etatismus, směšování vědy a ideologie a prosazování skupinových zájmů. Činnost ČAS a její kongresy představil jako svobodnou, metodologicky a generačně otevřenou alternativu, jež dominuje v standardních evropských státech, jako jsou Německo, Francie apod., což i telčský kongres výrazně potvrdil. Zmínil se také o orgány MKS vyžádaném dopise Slavomíra Wollmana, zakládajícího člena ČAS, Mezinárodnímu komitétu slavistů na podporu ČAS, jenž byl však oslyšen. Vyzval také ke studiu těchto soudobých dějin slavistiky.